

- Všem krajským úřadům, a jejich prostřednictvím:
- obecním úřadům obcí s rozšířenou působností
  - pěstounům na přechodnou dobu
  - osobám pověřeným uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče
- Magistrátu hlavního města Prahy a jeho prostřednictvím:
- úřadům městských částí hlavního města Prahy
  - pěstounům na přechodnou dobu
  - osobám pověřeným uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče

Váš dopis značky ze dne   Naše č.j.   Vyřizuje   V Praze dne
 MPSV-2018/47121-231/1   A. Hofschneiderová   14. 3. 2018

Právní principy vztahující se k otázce předávání dítěte z PPPD do péče jiné fyzické osoby, která by měla převzít dlouhodobou péči o toto dítě

Obsah

Úvod	2
I. Povinnost osobní péče o dítě a povinnost vykonávat náležitý dohled nad dítětem. 2	
1.1 Obecně k povinnosti vykonávat náležitý dohled	2
1.2 Specifická omezení oprávnění pěstouna na přechodnou dobu pověřit osobní péčí o dítě či výkonem náležitého dohledu nad dítětem jinou osobu vyplývající z jeho role v systému péče o ohrožené děti	5
II. Základní právní principy procesu předávání do některé z následných forem péče jiné osoby než rodiče dítěte	7
2.1 Situace, v nichž vykonatelnost rozhodnutí předchází okamžiku nabytí právní moci.....	11
2.1.1 Předběžná opatření	11
2.1.2 Předběžná vykonatelnost nastávající přímo ze zákona	13
2.1.3 Předběžná vykonatelnost rozsudku	14
2.1.4 Shrnutí	15
2.2 Situace, v nichž lze zahájit proces předávání po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče	15
III. Problematické otázky v oblasti dávek pěstounské péče, související s procesem předávání dítěte	16
Shrnutí	17

Úvod

Z důvodu v praxi panujících nejasností, souvisejících s některými právními aspekty, týkajícími se procesu předávání dítěte z pěstounské péče na přechodnou dobu (dále jen „PPPD“) do péče fyzické osoby, která by měla převzít dlouhodobou péči o toto dítě (přirozený rodič dítěte; jiná fyzická osoba, již bylo dítě svěřeno do péče, dlouhodobý pěstoun; budoucí osvojitel; osvojitel; poručník), přistoupilo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (dále jen „MPSV“) k sepsání základních právních principů a pravidel, jimiž se proces předávání dítěte z PPPD do péče jiné fyzické osoby řídí.

V souvislosti s předmětnou problematikou je předně třeba zdůraznit, že předávání dítěte, které bylo umístěno do PPPD, do péče jiné fyzické osoby, která by měla převzít dlouhodobou péči o toto dítě, má dvě významné a vzájemně se doplňující roviny. První z těchto rovin souvisí obecně s **otázkou právní odpovědnosti za dítě**, respektive povinností vykonávat nad dítětem tzv. náležitý dohled. Druhá z rovin poté souvisí se specifiky, která vyplývají z role pěstouna na přechodnou dobu jako profesionálního pečovatele, který má v systému péče o ohrožené děti své určené a nezastupitelné místo, avšak který právě z tohoto důvodu musí též důsledně dbát na to, aby plně dostál povinnostem vyplývajícím z jeho role a tyto žádným způsobem nepřekračoval. Pro přehlednost budou obě roviny rozebrány samostatně.

I. Povinnost osobní péče o dítě a povinnost vykonávat náležitý dohled nad dítětem

1.1 Obecně k povinnosti vykonávat náležitý dohled

V procesu předávání dítěte z PPPD do péče fyzické osoby, která by měla zajistit dlouhodobou péči o toto dítě, ať již je právní status této osoby jakýkoli, představuje stěžejní a v praxi nedostatečně vyjasněnou otázku, která vyvolává u všech zúčastněných subjektů značné obavy, otázka právní odpovědnosti za dítě. Jinými slovy, zúčastněné subjekty, především pěstoun na přechodnou dobu a případně též příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) si kladou otázku, jakým způsobem bude řešena odpovědnost v případě, že by dítě v péči osoby, již bylo pěstounem předáno ke kontaktu, utrpělo nějakou újmu (typicky na zdraví či na životě).

Předmětná otázka z právního hlediska souvisí s **institutem tzv. náležitého dohledu**. Institut náležitého dohledu je právním institutem z oblasti odpovědnosti za škodu, jehož prostřednictvím lze dobře vymezit, kdo v případě, že dítěti vznikne škoda či nemajetková újma, či naopak v případě, že samo dítě způsobí škodu nebo nemajetkovou újmu někomu jinému, bude za tuto škodu nebo nemajetkovou újmu odpovědný, bude-li vůbec někdo odpovědný, jelikož nelze vyloučit též situace, v nichž z hlediska práva nebude odpovídat nikdo (v běžné mluvě bychom takovou situaci označili jako „nešťastnou náhodu“). Obsahem povinnosti vykonávat nad dítětem náležitý dohled totiž není povinnost zajistit, že dítě bude chráněno před veškerým rizikem, jemuž by teoreticky mohlo být vystaveno, ale pouze s takovým rizikem, které lze s ohledem na specifické charakteristiky konkrétního dítěte (jeho schopnosti, míru vyspělosti, osobnost) a specifické okolnosti konkrétní situace považovat za riziko tzv. nepřiměřené, tj. závažné a současně pravděpodobné (k tomu viz nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15).

Je třeba zdůraznit, že za výkon náležitého dohledu nad dítětem bude **primárně odpovědný ten, kdo je současně povinen zajišťovat osobní péči o dané dítě**, tj. typicky rodiče dítěte, ale rovněž též náhradní pečovatelé, včetně pěstounů na přechodnou dobu [k tomu viz § 966 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“); případně též ve spojení s § 955 občanského zákoníku, v souladu s nimiž je pěstoun, případně jiná fyzická osoba, již bylo dítě svěřeno do péče, povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat]. Tato skutečnost však neznamena, že by povinnost vykonávat nad dítětem náležitý dohled nemohla v konkrétní situaci přejít z primárního pečovatele na jinou osobu, právě naopak. I v případě krátkého pohlídání dítěte jinou osobou přechází povinnost vykonávat náležitý dohled nad dítětem na tuto osobu. Náležitý dohled nad dítětem jsou tak povinny vykonávat např. předškolní či školní zařízení, a to po tu část dne, kterou v nich děti tráví. Stejně tak bude výkonem náležitého dohledu nad dítětem povinna např. babička, která bude hlídat dítě po dobu, kterou rodiče dítěte miní stráví na společném výletě apod.

Dochází-li tedy k předání dohledu nad dítětem ze strany osoby, která je primárně povinna zajišťovat osobní péči o dítě, a tudíž i náležitý dohled nad dítětem, na jinou

osobu, zužuje se povinnost tohoto primárního pečovatele za výkon náležitého dohledu nad dítětem prakticky **na dvě stěžejní oblasti**, jimiž je: **a) výběr osoby**, jíž je náležitý dohled nad dítětem předáván, a **b) předání veškerých nezbytných informací**, které jsou k výkonu náležitého dohledu nezbytné.

Ani v těchto otázkách však není odpovědnost primárního pečovatele absolutní. Jeho odpovědnost za škodu nebo újmu, kterou by dítě utrpělo tím, že by bylo svěřeno do péče osoby, která s ohledem na své vlastní specifické potřeby nedokázala náležitý dohled nad dítětem zajistit, jakož i tím, že by osobě, jíž je náležitý dohled předáván, nebyly poskytnuty určité informace, se bude vždy odvíjet od toho, co tento **primární pečovatel měl a mohl předvídat**. V této souvislosti je vhodné uvést, že „měl předvídat“ označuje tzv. objektivní míru opatrnosti, tj. to, co by předvídala každá třetí rozumná osoba, ocitla-li by se ve stejném postavení jako primární pečovatel. „Mohl předvídat“ poté označuje subjektivní míru opatrnosti, tj. to, co daná konkrétní osoba mohla předvídat, a to především s ohledem na svou znalost či naopak neznalost specifických skutečností (pozitivních či negativních) o osobách, jež pověřuje povinností vykonávat nad dítětem náležitý dohled, na svou předchozí zkušenost, jakož i s ohledem na další konkrétní okolnosti případu. Z hlediska posuzování naplnění požadavků subjektivní míry opatrnosti ze strany primárního pečovatele při předávání povinnosti vykonávat nad dítětem náležitý dohled tak bude hrát roli např. skutečnost, že primární pečovatel – pěstoun na přechodnou dobu, předem informoval příslušný OSPOD o tom, že má v úmyslu předat na víkend dítě do péče jeho přirozených rodičů, přičemž OSPOD se k tomuto jeho vyrozumění vyjádřil tak, že mu nejsou známy žádné závažné překážky, které by takovému pobytu dítěte bránily apod. Neméně významné pro posouzení toho, zda primární pečovatel při předání povinnosti vykonávat nad dítětem náležitý dohled dostal subjektivní míře opatrnosti, kterou na něm bylo možné spravedlivě požadovat, může být též skutečnost, že osobou, kterou pověřil výkonem náležitého dohledu nad dítětem, je žadatel o pěstounskou péči či osvojení, který byl v rámci zprostředkování krajským úřadem vybrán ve vztahu k danému dítěti jako vhodný pěstoun či osvojitel, přičemž pěstounovi na přechodnou dobu je tato skutečnost známa.

V části, věnující se povinnosti vykonávat nad dítětem náležitý dohled, lze tedy uzavřít, že **není pravdou, že by v každé konkrétní situaci nesl odpovědnost**

za škodu nebo újmu, kterou by dítě mohlo utrpět, jeho primární pečovateli. Daleko přesnější je vyjádření, že náležitý dohled nad dítětem, tj. za zajištění přiměřené ochrany zdraví a života dítěte, **odpovídá ten, kdo s dítětem právě je**. Primární pečovatel v případě, že předává povinnost náležitého dohledu nad dítětem jiné osobě, odpovídá pouze za to, že dítě předá osobě, ve vztahu k níž neměl a nemohl předvídat, že by tato osoba svým povinnostem vyplývajícím z náležitého dohledu nad dítětem nedostála, jakož i za to, že této osobě společně s dítětem předá též všechny specifické informace, jejichž poskytnutí je pro výkon náležitého dohledu nad daným dítětem nezbytné (např. informace o zdravotním stavu dítěte - alergie dítěte na některé potraviny; informace o tom, že dítě trpí diabetem, a předání nezbytných instrukcí pro podávání léků tomuto dítěti a zajištění jeho stravování apod.).

1.2 Specifická omezení oprávnění pěstouna na přechodnou dobu pověřit osobní péčí o dítě či výkonem náležitého dohledu nad dítětem jinou osobu vyplývající z jeho role v systému péče o ohrožené děti

Již výše bylo uvedeno, že v souladu s § 966 odst. 1 občanského zákoníku, přechází s vykonatelností soudního rozhodnutí, jímž je dítě svěřováno do PPPD (tzv. rychlé předběžné opatření, meritorní rozhodnutí o svěření dítěte do PPPD), povinnost i právo zajišťovat osobní péči o dítě z rodičů dítěte na pěstouna na přechodnou dobu. Na pěstouna na přechodnou dobu tak nutně přechází též právo, které lze vnímat jako nedílnou součást práva zajišťovat osobní péči o dítě, a to právo upravené v § 881 občanského zákoníku, v souladu s nímž *„péči o dítě a jeho ochranu, výkon jeho výchovy, popřípadě některých jejích stránek, nebo dohled nad dítětem mohou rodiče svěřit jiné osobě; (...).“*

Citované oprávnění je nezbytné chápat jako výraz té skutečnosti, že povinnost zajišťovat osobní péči o dítě nemůže být absolutní, na což bylo poukázáno již výše. Primární pečovatel musí mít reálně možnost od dítěte na určitý časový úsek odejít, a to i v případě, že dítě potřebuje soustavnou péči a zajištění náležitého dohledu v podobě neustálé osobní přítomnosti, či alespoň blízkosti dospělé osoby (především v případě dětí nízkého věku). I primární pečovatel, který není rodičem dítěte, tak musí mít právo požádat jinou osobu o zajištění dočasného hlídání dítěte, umístit dítě na část dne do předškolního zařízení apod.

Otázkou je však rozsah, v němž náhradnímu pečovateli toto právo podle § 881 občanského zákoníku svědčí. Citované ustanovení totiž rodiče dítěte opravňuje nejen k popsanému krátkodobému předání dítěte do péče jiné osoby, ale rovněž k předání dítěte za účelem zajištění dlouhodobé péče o něj, na něž poté navazuje oznamovací povinnost osob, které tímto způsobem dítě do péče přijaly ve vztahu k OSPOD, upravená v § 10a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZSPOD“). **Náhradní pečovatel, tím spíše, bylo-li mu dítě svěřeno do péče rozhodnutím soudu, však podobně širokým oprávněním disponovat nemůže.** Tento závěr lze dovodit především z § 966 odst. 2 občanského zákoníku, v souladu s nímž pěstoun (a ve spojení s § 955 občanského zákoníku případně též jiná fyzická osoba, již bylo dítě svěřeno do péče) vykonává povinnosti a práva rodičů nikoli v plném rozsahu, ale **toliko přiměřeně.** Citované ustanovení rovněž zakotvuje oprávnění pěstouna, případně jiné fyzické osoby, již bylo dítě svěřeno do péče, rozhodovat o záležitostech dítěte **pouze v rozsahu běžných záležitostí**, přičemž předání dítěte do péče osoby, která má v úmyslu převzít dítě do své dlouhodobé péče, za běžnou záležitost považovat nelze.

Dovozené závěry plně odpovídají též roli, kterou pěstoun na přechodnou dobu jako nedílná součást systému péče o ohrožené děti plní. Obsahem této jeho role je zajistit osobní péči o dítě po dočasnou, soudem stanovenou dobu. Jakkoli je lidsky pochopitelné, že pěstoun na přechodnou dobu má silný zájem na stabilním řešení situace dítěte, které má ve své péči, a že mu záleží na tom, aby dané dítě nebylo nakonec umístěno do péče kolektivního pobytového zařízení, musí akceptovat, že řešení otázky dalšího zajištění péče o dítě spadá mimo rozsah jeho odpovědnosti, který musí pro správné fungování celého systému důsledně respektovat. Pěstoun na přechodnou dobu není oprávněn rozhodnout o tom, zda a kdy by se dítě mělo vrátit do péče svých přirozených rodičů, případně být umístěno do péče jiných svých příbuzných či dítěti blízkých osob. Stejně tak není oprávněn svými kroky při zajištění péče o dítě fakticky vybrat konkrétní rodinu, do níž by dítě mohlo být umístěno za účelem zajištění dlouhodobé péče o něj, ať již by se jednalo o rodinu budoucích pěstounů či budoucích osvojitelů. Svědčilo-li by mu právo svým vlastním rozhodnutím předat právo a povinnost osobní péče o dítě jiné osobě, které by bylo činěno se záměrem dlouhodobého převzetí péče o dítě touto osobou, fakticky by osud dítěte do značné míry určoval právě on, a to aniž by

do procesu tohoto rozhodování mohl jakkoli vstoupit soud. Soud by se v takovém případě ocital následně již v roli pouhého stvrzovatele faktického stavu a nikoli v roli subjektu – státního orgánu, který jediný je kompetentní autoritativním způsobem určit náhradního pečovatele o dítě v případě, že se o dané dítě dlouhodobě či trvale nemohou postarat jeho vlastní rodiče. Pěstoun na přechodnou dobu by se navíc v případě, že by on byl tím, kdo vybere osobu nového náhradního pečovatele a tuto osobu nakontaktuje s dítětem, které má ve své péči, vystavoval riziku postihu za přešupek neoprávněného zprostředkování pěstounské péče či osvojení podle § 59 odst. 1 písm. c) ZSPOD. Je přitom vhodné zdůraznit, že uvedené neznamena, že by pěstoun na přechodnou dobu nemohl při hledání osoby nového náhradního pečovatele s příslušným OSPOD spolupracovat. Právě naopak, úzká spolupráce je nejen žádoucí, nýbrž nezbytná, a její součástí nemusí být pouze předávání informací o dítěti, nýbrž rovněž předání informace o osobě (např. příbuzném dítěti, který dítě v rodině pěstouna na přechodnou dobu navštěvuje), která by se jako vhodný náhradní pečovatel mohla nabízet, má-li pěstoun na přechodnou dobu takovou informaci k dispozici.

Pěstoun tak i při výkonu svého práva krátkodobě předat osobní péči o dítě a výkon náležitý dohled nad dítětem musí postupovat s plným vědomím toho, že v žádném případě nesmí činit kroky, které by mohly ve své podstatě předjímat rozhodnutí soudu o další úpravě poměrů dítěte. Jinými slovy, pěstoun na přechodnou dobu nesmí stavět soud do pozice, kdy by soud měl rozhodovat o budoucích pečovateli pro dítě a současně by již byl zahájen proces předávání dítěte z PPPD do dlouhodobé pěstounské péče, do péče budoucích osvojitelů či do péče před osvojením.

II. Základní právní principy procesu předávání do některé z následných forem péče jiné osoby než rodiče dítěte

Z uvedeného vyplývá, že k zahájení procesu předávání dítěte z PPPD do dlouhodobé pěstounské péče, do péče poručníka, do péče jiné fyzické osoby, do předpěstounské péče, do péče budoucích osvojitelů či do péče před osvojením, je možné přistoupit v případě, kdy zde existuje soudní rozhodnutí o svěření dítěte do některé z této formy péče. Je přitom vhodné upřesnit, co lze rozumět pod pojmem „předávání“. V tomto materiálu je procesem „předávání“ označován

proces vytváření a posilování citové vazby dítěte k jeho náhradním pečovatelům, jakož i náhradních pečovatelů k dítěti. Jedná se tedy o proces vytváření citové závislosti dítěte na jeho nových pečovateli. Podmínění zahájení tohoto procesu vykonatelným soudním rozhodnutím však nelze ztotožňovat s vyloučením jakéhokoli kontaktu vytipovaných náhradních pečovatelů s dítětem. Právě naopak, takový postup by odporoval ostatně též § 24 odst. 3 ZSPOD, který zakotvuje právo těch žadatelů o náhradní rodinnou péči, kteří byli pro konkrétní dítě vytipováni krajským úřadem jako vhodní, na seznámení se s dítětem. Seznámení se dítěte s vytipovanými náhradními pečovateli se přitom nemusí odehrát ve formě jedné návštěvy dítěte; důležité však je, aby do nabytí vykonatelnosti soudního rozhodnutí o svěření vytipovaní náhradní pečovatelé zůstali náhradní pečovatelé pro dítě v obdobné roli, jakou jinak v životě dítěte mají např. přátelé jejich rodičů, kteří rovněž rodinu občas navštíví, případně dítě s rodiči navštíví je, dítě k nim může mít i pozitivní vztah, není však na nich citově závislé a tyto osoby pro něj v jeho životě nejsou stěžejní a ani takovou ambici nemají. Je zřejmé, že uvedené vyžaduje velmi citlivou práci s vytipovanými žadateli, které je třeba o těchto pravidlech seznamování nejen informovat, ale rovněž je na ně připravit a co nejvíce jim pomoci s prožíváním emocí v průběhu seznamování se s dítětem tak, aby to bylo bezpečné především pro samotné dítě a jeho psychickou pohodu.

Právní účinky soudního rozhodnutí se vztahují k okamžiku, kdy soudní rozhodnutí nabývá **vykonatelnosti**. Vztahovat počátek zahájení procesu předávání dítěte z PPPD do péče nově určeného pečovatele k okamžiku, kdy se soudní rozhodnutí stalo vykonatelné, však nemusí být právě v tomto kontextu vždy vhodné a zcela případné. Z praxe jsou známy zkušenosti, kdy nově určený pečovatel často nedokáže respektovat nezbytnost pozvolného a plánovaného přechodu dítěte a za situace, kdy zde existuje vykonatelné soudní rozhodnutí, jímž je mu dítě svěřováno do péče, odmítá na procesu předávání participovat a naopak trvá na tom, že k předání dítěte do jeho péče musí dojít bezprostředně.

Jedná se tedy o rizika, která je třeba v co nejvyšší možné míře právně ošetřit, a to způsobem, který by však opět nevedl k tomu, že bude popíráno postavení soudu jako orgánu, který je jediný nadán autoritativní pravomocí určit osobu, která bude zajišťovat péči o dítě namísto rodiče a jehož rozhodnutí tak nesmí být předjímáno faktickými kroky jiných aktérů systému. Vhodným způsobem k dosažení tohoto cíle

je přitom **navázání vykonatelnosti soudního rozhodnutí k určenému okamžiku přímo ve výroku soudního rozhodnutí**. Jinými slovy, zákon nevyklučuje, aby soud rozhodl o svěřeni dítěte do některé z forem následné péče ke konkrétnímu okamžiku, který nastane s určitým časovým odstupem ode dne vydání (v případně předběžně vykonatelných rozhodnutí), či ode dne nabytí právní moci rozhodnutí. Tento konkrétní okamžik může být určen buď konkrétním datem, anebo např. prostřednictvím soudem stanovené lhůty, a měl by vždy vycházet ze zpracovaného plánu předávání, který by soud měl mít v řízení k dispozici v rámci dokazování. Soud rovněž může ve svém rozhodnutí upravit kontakt nově určených pečovateli s dítětem do okamžiku nabytí vykonatelnosti soudního rozhodnutí, jeví-li se to v konkrétním případě jako nezbytné či účelné, přičemž v tomto ohledu opět může vyjít z plánu předávání.

Z uvedeného tedy vyplývá, že okamžik, kdy bude moci být zahájeno předávání dítěte z PPPD do některé z forem následné péče jiného člověka než rodiče, bude určen buď **1) okamžikem, kdy rozhodnutí soudu nabylo právní moci**, anebo **2) okamžikem, kdy rozhodnutí soudu bylo vydáno**, jedná-li se o předběžně vykonatelné rozhodnutí.

Níže budou jednotlivé situace rozebrány samostatně.

Již na tomto místě je třeba uvést, že zcela specifická situace nastává v těch případech, kdy dochází ke svěřeni dítěte do takové formy náhradní rodinné péče, v níž by náhradnímu pečovateli měla náležet odměna pěstouna. Ustanovení § 47i odst. 1 ve spojení s § 47p odst. 1 ZSPOD váže nárok na odměnu pěstouna na okamžik, kdy budou splněny požadavky zákonné definice osoby pečující podle § 4a písm. b) ZSPOD, tj. k okamžiku vykonatelnosti soudního rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče této osoby. V těchto případech by tedy za situace, kdy by vykonatelnost soudního rozhodnutí nenastávala ve stejný okamžik jako právní moc tohoto rozhodnutí (předběžně vykonatelná soudní rozhodnutí by v těchto případech neměla přicházet v úvahu – viz níže část 2.1), nýbrž až s odstupem určité doby, by po celou dobu předávání novému pečovateli (pěstounovi, poručníkovi s osobní péčí), odměna pěstouna nenáležela, což od určité fáze předávání může být tímto novým pečovatelem rovněž vnímáno jako nespravedlivé, a to zvláště za situace,

kdy je dítě předáváno z PPPD a odměna přechodného pěstouna tak není odvislá od existence vykonatelného rozhodnutí.

Za této situace je třeba především zohlednit v rámci plánu předávání postoje vytipovaného pečovatele pro zajištění dlouhodobé péče o dítě, a to s důrazem na schopnost tohoto pečovatele respektovat plán předávání a subjektivní prožívání dítěte v tomto procesu. Bude-li schopen pečovatel, který má převzít dítě do své dlouhodobé péče, respektovat plán předávání, je možné připustit, aby vykonatelnost rozhodnutí nastala v okamžiku právní moci rozhodnutí a od tohoto okamžiku začal být realizován plán předávání.

Je však třeba zdůraznit, že s vykonatelností soudního rozhodnutí přejde na nového pečovatele (osobu pečující dle § 4a ZSPOD) též nárok na výplatu příspěvku na úhradu potřeb dítěte, a to navzdory skutečnosti, že především z počátku realizace plánu předávání bude péče o dítě větší měrou stále zajišťovat pěstoun na přechodnou dobu. Pěstoun na přechodnou dobu a nový pečovatel (pěstoun, poručník) by se v této otázce měli vyrovnat v rámci soukromoprávních vztahů, přičemž je třeba zdůraznit, že do doby, než nový pečovatel převezme převážnou část zajištění osobní péče o dítě, dochází na jeho straně k bezdůvodnému obohacení a k vyrovnání se s pěstounem na přechodnou dobu je tak mj. též povinen, a to právě z důvodu své odpovědnosti za bezdůvodné obohacení (k tomu více viz níže část III.).

Pokud je dítě z PPPD předáváno do péče zájemcům o osvojení, rodičů, nebo do péče jiné osoby dle § 953 občanského zákoníku (nejde tedy o osoby pečující dle § 4a ZSPOD), zaniká nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte vykonatelností soudního rozhodnutí o svěření dítěte do péče této osoby s tím, že za celý měsíc, ve kterém nabyde vykonatelnosti dané soudní rozhodnutí, náleží příspěvek na úhradu potřeb přechodnému pěstouni, kterému je následující měsíc také vyplacen.

2.1 Situace, v nichž vykonatelnost rozhodnutí předchází okamžiku nabytí právní moci

Je pravdou, že podle stávající praxe jsou častější druhá z uvedených situací, tj. situace, kdy vykonatelnost rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče předchází okamžiku právní moci rozhodnutí. Tento stav může nastat ve třech případech, a to:

- a) v případě nařízení předběžného opatření;
- b) přímo ze zákona a
- c) v případě vyslovení předběžné vykonatelnosti rozhodnutí.

Pro přehlednost budou níže rozebrány jednotlivé situace, kdy nastává předběžná vykonatelnost rozhodnutí, samostatně.

2.1.1 Předběžná opatření

V souvislosti s rozhodováním o úpravě poměrů ve formě předběžného opatření je třeba uvést, že jakkoli se v současnosti jedná o rozšířenou praxi, z hlediska plného respektování základních lidských práv a svobod dítěte se jedná též o praxi mimořádně problematickou. Soud se v tomto případě v podstatě dostává opět do pozice, kdy je při rozhodování ve věci samé v pouhém vleku faktických událostí a nikoli v postavení orgánu, který prostřednictvím řádně vedeného procesu dokazování zjistí skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a na jejich základě, plně v souladu s metodologií posuzování nejlepšího zájmu dítěte, jak je popsána v Obecném komentáři Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 z roku 2013 (CRC/C/GC/14; Obecný komentář je dostupný z:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en), rozhodne o takové úpravě poměrů dítěte, která je s ohledem na konkrétní okolnosti případu v nejlepším zájmu dítěte. V případě, že je dítě svěřeno do některé z uvedených forem dlouhodobé péče předběžným opatřením soudu, bude totiž soud při rozhodování ve věci samé v rámci procesu posuzování nejlepšího zájmu dítěte již povinen zohlednit též vazbu, kterou dítě v mezidobí navázalo se svými dlouhodobými pečovateli, což může do značné míry determinovat jeho rozhodnutí, které by bývalo, opět plně v souladu s požadavkem zohlednit nejlepší zájem dítěte jako nejvyšší hledisko, mohlo být jiné, nebyla-li by již nová vazba dítěte navázána. Pokud soud rozhodnutím ve věci samé poté rozhodne

jinak, než jak rozhodl předběžným opatřením, bude výsledkem předběžného opatření v konečném důsledku pouze to, že dítě bylo nuceno bezdůvodně měnit prostředí a vystřídat dalšího pečovatele.

Rozhodování ve formě předběžného opatření tak dítě ohrožuje nejen z hlediska základních práv a svobod dítěte, u nichž mimořádný význam na jejich respektování nemusí být na první pohled všem aktérům systému patrný, nýbrž tímto potenciálním, zcela konkrétním negativním působením též na další vývoj dítěte. I komentář k ZSPOD tak poukazuje na to, že je-li předběžné opatření přijímáno jako opatření k zajištění přiměřené ochrany dítěte a nikoli pouze jako aprobace faktického nesporného stavu, kdy se např. prarodiče či starší sourozenec ujmou péče o dítě po autonehodě, při níž zahynuli oba rodiče dítěte, musí se jednat o mimořádně závažnou a akutní situaci, která svou povahou naplňuje zákonné podmínky pro nařízení tzv. rychlého předběžného opatření, tj. předběžného opatření podle § 924 občanského zákoníku a § 452 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZZŘS“; k tomu viz MACELA, M. et al. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 171.). Situaci, kdy je dítě svěřeno do PPPD a je nezbytné soudním rozhodnutím určit osobu, která by měla převzít dlouhodobou péči o dítě, však za aprobaci faktického stavu možné považovat nebude. Z tohoto důvodu, a s oporou o citované závěry komentáře, by tak v těchto případech neměla být využívána tzv. obecná předběžná opatření, tj. předběžná opatření podle § 76 odst. 1 písm. e), případně ve spojení s § 102 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“), jelikož takovou praxi by bylo možné označit za obcházení zákona.

Využití tzv. obecných předběžných opatření lze připustit pouze v případě, kdy by dítě bylo umístěno nikoli v PPPD, nýbrž v péči kolektivního pobytového zařízení, a to především s ohledem na negativní dopady jakékoli ústavní péče na dítě, které mohou pro dítě znamenat vyšší riziko, než zkrácení jeho procesních práv, které k rozhodování ve formě předběžného opatření nutně váže. V této souvislosti je však vhodné připomenout, že návrh na nařízení tzv. obecného předběžného opatření je oprávněna podat pouze osoba, která má v úmyslu dítě do péče převzít, nikoli OSPOD, jemuž zákon podobné oprávnění nesvěřuje (k tomu viz § 14 odst. 1, § 16 a § 28 ZSPOD *a contrario*).